

STATSBUDSJETT 2012

- en gjennomgang,
og konsekvenser for
Arendal kommune

Hovedpunkter Statsbudsjettet 2012

- Balansert økonomisk utvikling
- Begrenset handlingsrom
- For kommunene:
  - Kommunene prioritert
  - Fortsatt reell inntektsvekst i 2012
  - Fortsatt høyt aktivitetsnivå
  - Samhandlingsreformen
  - Pensjonsutgifter og demografi krevende
  - Rentenivået fortsatt lavt

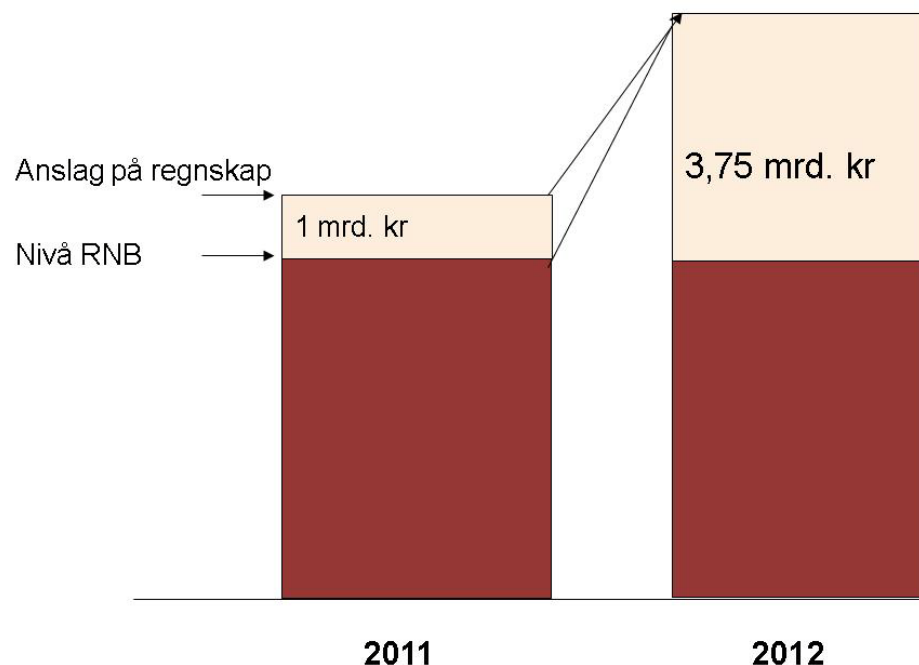
Kommuneopplegget 2012 - hovedpunkter

- Vekst i samlede inntekter 5 mrd. kr
- Vekst i frie inntekter 3,75 mrd. kr
- Samhandlingsreformen – 5,6 mrd. kr overføres til rammetilskuddet
- Særskilte satsinger på
  - oppvekst
  - skole
  - helse og omsorg
  - veg

Vekst i frie inntekter 3750 mill. kr

- Kommunene 3150 mill. kr
- Fylkeskommunene 600 mill. kr
- Dette skal bidra til å dekke:
  - Befolkningsvekst
  - Pensjonskostnader
  - Fylkeskommunal veg

Skatt - skattøre

- ⇒ Skatteandelen i underkant av 40 pst.
- ⇒ Stor fordel for en skattesvak kommune som Arendal
- ⇒ Skattøre kommune 11,6 pst. (+0,3)
- ⇒ 5,6 mrd. kr ifm. Samhandlings-reformen - overføres kommunene som rammetilskudd - holdes utenom beregningsgrunnlaget ved fastsettelsen av skattøren
- ⇒ Arendal kommune bruker samme skattevekst som det legges opp til for landssnittet – prognosemodeller brukes for vurderingene

Anslått pris- og lønnsvekst i kommunesektoren

	2011	2011
Deflator	3,4	3,25
<i>Herav lønnsvekst</i>	<i>4,25</i>	<i>4</i>

Lønn teller knapt 2/3 i deflator
(andelen har vært stabil)

Høy aktivitet - utbygging av tjenester

- Aktivitetsvekst (inkl. investeringer) 3,4 pst. per år 2005-2010
- Reell inntektsvekst 2,7 pst. per år 2005-2011
- 2012 viser at økte inntekter ikke dekker økte kostnader, et fortsatt begrenset handlingsrom
- Svært mange kommuner melder om stram økonomi
- Regjeringen forutsetter effektivisering og god økonomistyring i kommunene

Endringer i tjenestene

BARNEHAGE

- Nominell videreføring av maksimal foreldrebetaling
- Opptrapping likeverdig behandling
- Omlegging av kontantstøtten øker etterspørsel

SKOLE:

- 64,6 mill. kr til 1,5 timer valgfag for 8. trinn - utvides med ett trinn pr år.
- Rentekompensasjonsordningen videreføres, 2012: 2 mrd. (effekt 70 mill. kroner) for å gjennomføre ordningen

Endringer i tjenestene, forts.

BARNEVERN

- Øremerket tilskudd videreføres, og utvides med 50 mill. kroner
- Til 70 nye stillinger i barneverntjenesten og til veiledet praksis av nyutdannede og nytilsatte
- Midlene fordeles av fylkesmannen etter søknad fra kommunene

KVALIFISERINGSPROGRAMMET

- Kommunale merkostnader til kvalifiseringsprogrammet i NAV er fra 2011 innlemmet i rammetilskuddet. Fra 2012 legges sosialhjelpsnøkkelen til grunn i beregning, og medfører omfordeling av midler til enkeltkommuner.

Samhandlingsreformen

- Nye lover trer i kraft fra 1. januar 2012
- Retningsreform: Endringer over flere år
- 5 mrd. kroner til kommunal medfinansiering
- 560 mill. kroner til utskrivingsklare pasienter
- Midlene til medfinansiering og utskrivningsklare fordeles etter en egen kostnadsnøkkel (alderskriterier)
- Kan være avvik mellom historiske utgifter og nøkkelfordeling for enkeltkommuner
- 305 mill. kroner til kompensasjonsordning

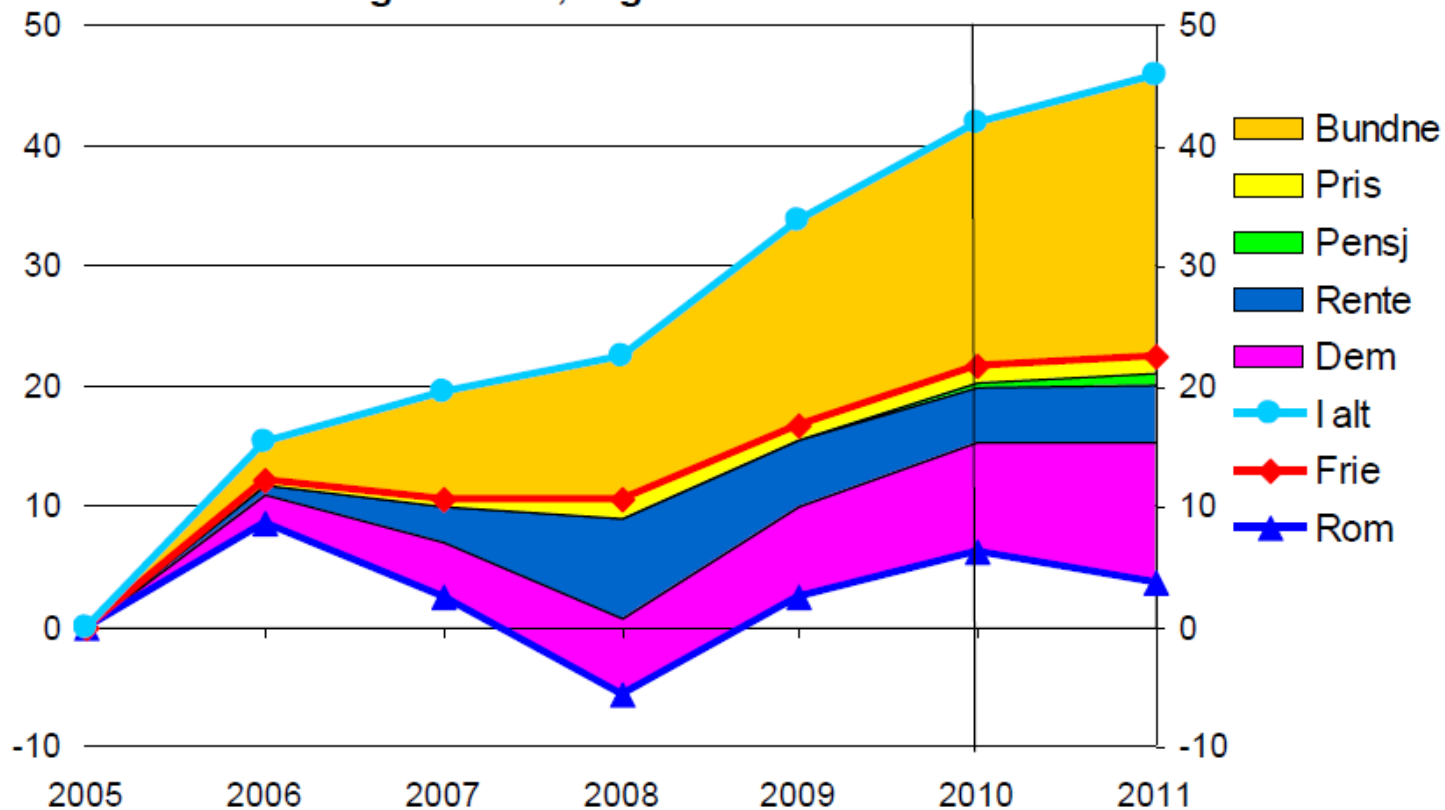
Omsorgsplan 2015

- Investeringstilskuddet til sykehjem og omsorgsboliger: 1 202 mill. kroner til 1 500 nye plasser
- Nytt øremerket tilskudd til dagaktivitetstilbud for demente: 150 mill. kroner til etablering av 2 300 dagaktivitetsplasser
- Årsverk til dagaktivitetsplassene dekkes innenfor veksten i frie inntekter

Økte inntekter, men begrenset handlingsrom

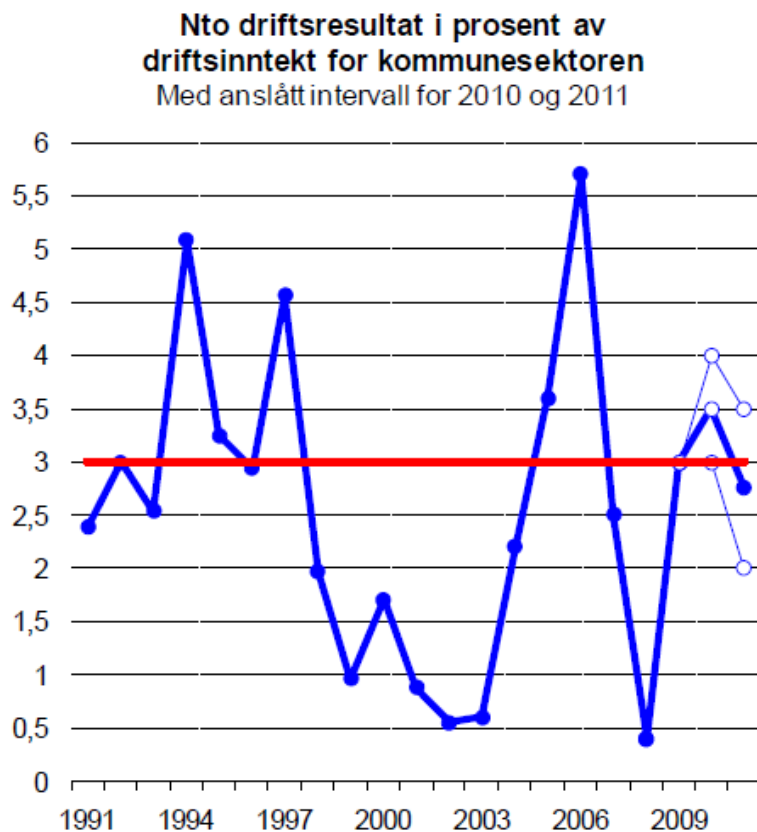
Økning i inntekter vs utgifter som begrenser
handlingsrommet, regnet fra 2005. Mrd 2010-kr

Inntekter gjelder anslag på regnskap. Kilde: Nasjonalbudsjettet, KS

Nto driftsresultat på 3 pst er nødvendig for å opprettholde formuen over tid

Kilde: Kostra, KS

- ✓ Netto driftsresultat har bare ligget på eller over 3 pst i tre av de siste tolv årene
- ✓ Venter at resultatet vil havne rundt 3 pst også i 2010 og 2011
- ✓ Regnskapet er "sminket"
  - momsrefusjon på investeringer kan føres som driftsinntekter
  - pensjonskostnadene er undervurdert, 18 mrd kr
    - vil belaste driften i årene som kommer
    - belaster likviditeten i dag

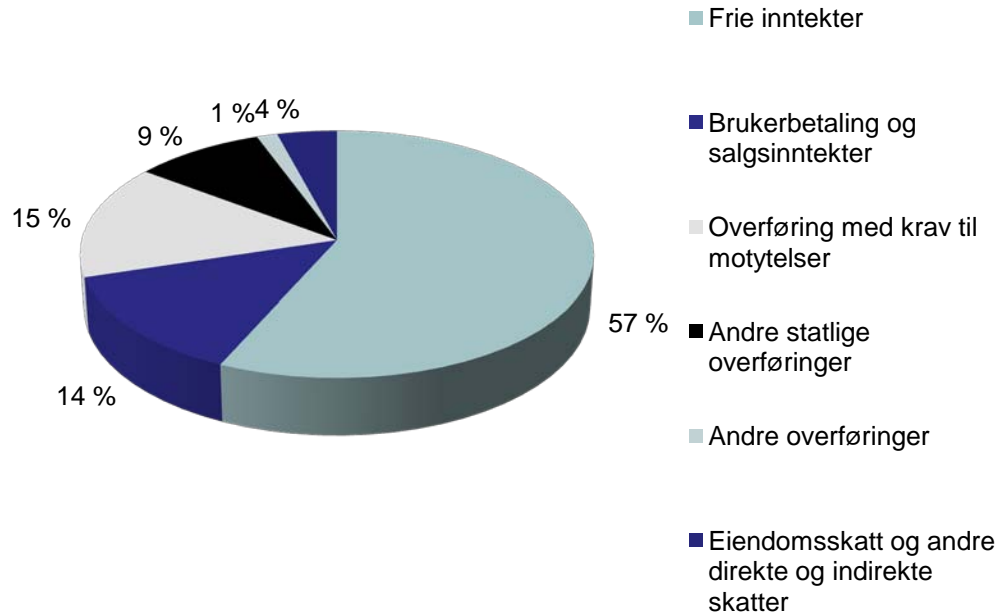

Kommuneopplegget for Arendal

- Vekst i frie inntekter på 4,8 % i forhold til anslag på regnskap – over snitt for landet
- Reell vekst på 1,4 % (deflator 3,4 %) 2012
- Oppgavekorrigert vekst 81 mill. kroner
- Inntektssystemet:
  - Noe høyere indeks for utgiftsbehov
  - Høyere uttelling for alderssammensetning
  - Økning i trekk for private skoler
  - Noe økt skjønnstilskudd
- Økningen i frie inntekter dekker kun økte pensjons- og lønnskostnader.

Kommunens inntekter (2010)

- Nærmere 60 % av kommunens inntekter kommer fra **FRIE INNTEKTER** (skatt og rammetilskudd)
- Brukerbetalinger og salgsinntekter, samt overføringer til tjenester følger deretter med nesten 30 % i sum

Inntekstsystemet

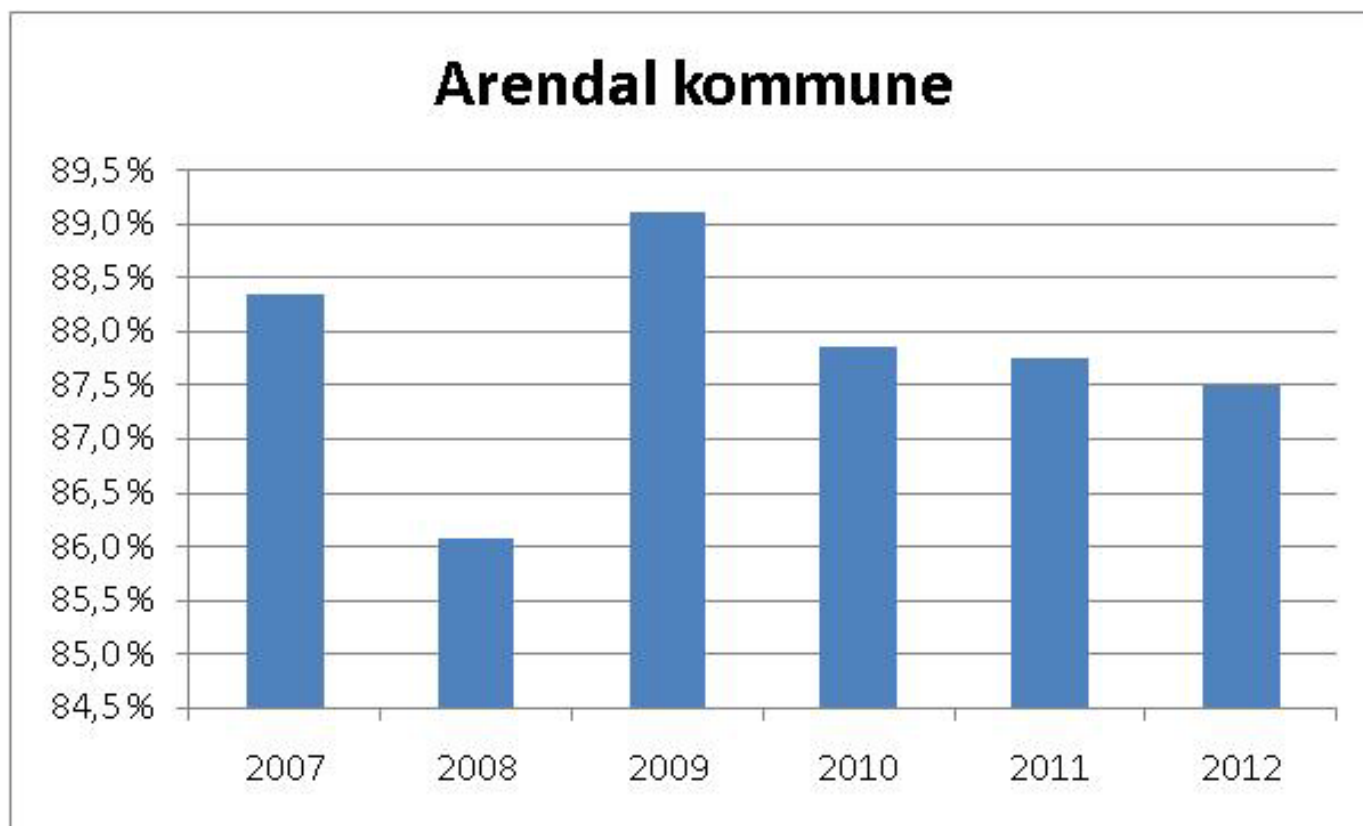
- grunnlaget for fordeling av kommunens inntekter

- Formål
  - Fordeling mellom kommunene slik at de kan yte likeverdige tjenestetilbud til sine innbyggere
- Gjøres ved å korrigere for ulikheter mellom kommunene:
  - I inntektsnivået (skatteinntektene)
  - I utgiftsbehovet (innbyggertilskuddet)
- Hvordan
  - Objektive og etterkontrollerbare kriterier
  - Nullsum-spill mellom kommuner

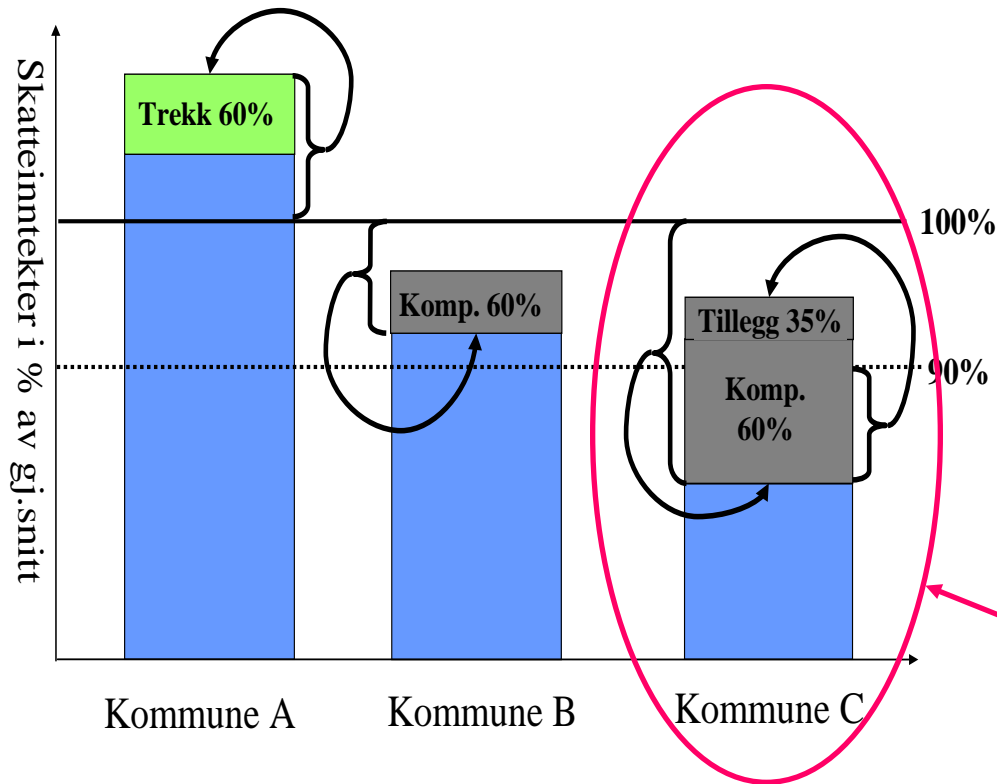
Skatteinntekter

- i % av landssnittet pr innbygger

Gir fra de rike til de fattige

(Mer)Symmetrisk inntektsutjevning

Skatteinntekt under landsgjennomsnittet:

Kompensert 60 % av diff. mellom egne skatteinntekter og landsgjennomsnittet

+ 35 % av diff. mellom egne skatteinntekter og 90 % av landsgjennomsnittet

-Sørheimutvalget:

-Trekkt økes fra 55 % til 60 %.

-Innføres i løpet av en treårsperiode fra 2009

INNTEKTSSYSTEMET

- fordeling av midler mellom kommunene

1000 kr	2010	2011	2012
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	423 628	800 848	890 433
Utgiftsutjevning	-33 302	-57 363	-60 700
Overgangsordninger (INGAR fra 2009)	-1 028	-6 186	-2 961
Saker særskilt ford (fysioterapi/kvalifiseringsprog)	10 128	13 892	12 487
Nord-Norge-tilskudd/Namdalstilskudd	-	-	-
Hovedstadstilskudd (fra 2011 storbytilskudd)	-	-	-
Veksttilskudd	-	-	-
Ordinært skjønn inkl bortfall av dif. arb. avg.	7 227	5 950	6 300
Skjønn til skattesvakekommuner i Sør-Norge (lagt mot hovedskjønn i 2010/2011)			
Kompensasjon Samhandlingsreformen			2 891
Feil inntektsutj 2007/Komp Fysioterapautmidler 09			
Tiltakspakken 2009/1 mrd mer frie inntekter 2010 med mer	8 855		
RNB2009 / RNB2010 / Prop 59S / RNB2011	63	947	
Sum ramnetilsk. ekskl inntektsutj.	415 572	758 089	848 450
Netto inntektsutjevning	67 622	64 660	70 073
Sum ramnetilskudd	483 170	822 709	918 523
Skatt på formue og inntekt	871 618	830 652	868 031
Sum FRIE INNTEKTER	1 354 788	1 653 400	1 786 600

Utgiftsutjevningen

(mill. kroner)	2012	2011
Alderskriterier	-2 492	-8 348
Sosiale kriterier	-3 083	2 314
Areal	-15 113	-15 025
Basis	-30 168	-28 812
Sum trekk kriterier	-50 855	-49 871
Netto justering priv. Skoler	-9 501	-7 491
Sum trekk rammetilskudd	-60 356	-57 362
Sum utgiftsbehov %	0,9720312	0,9705734

- Arendal kommune er objektivt sett marginalt dyrere å drive i 2012 enn 2011 (%)
- Alderskriteriene slår positivt ut
- Størst negativ endring knyttet til sosiale kriterier
- Justeringer ift elever i private skoler en utfordring

MER SKATT

Skattøren går opp neste år

Kommunene får større andel av inntektskatten neste år. Regjeringen foreslår å øke skattøren fra 11,3 til 11,6 prosent. For fylkeskommunene er det ingen endring. Skattøren forblir på 2,65 prosent.

ØKER

92 millioner til barnehager

Fordi kontantstøtten utvikles for 2-åringer fra 1. august neste år, og det samtidig blir høyere kontantstøtte for barn i alderen 13-18 måneder, regner regjeringen med økt etterspørsel etter barnehageplass. Rammetilskuddet økes med 92 millioner kroner for å dekke det økte behovet, går det fram av budsjettforslaget.

GÅR NED

Kutter i distriktspolitikken

Bevilgningene til distrikts- og regionalpolitikk går ned med 92 millioner kroner neste år, til knapt 2,7 milliarder kroner.

- Dette må ses i lys av budsjett situasjonen, heter det i budsjettforslaget fra regjeringen.

NY PRIS

Vil gi heder for attraktivt sted

«Statens pris for attraktivt sted» blir innstiftet i 2012. Den er på 250.000 kroner, og skal «framheve og hedre kommuner og andre aktører som har gjennomført tiltak for å skape et levende og attraktivt sted å bo, drive næring og besøke», heter det i statsbudsjettet.

RENTESTØTTE

2 milliarder til skoler

I 2012 blir det fortsatt mulig å

Kommunene varsler krisetider

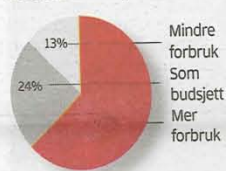
I nesten seks av ti kommuner er økonomien **DÅRLIGERE** nå enn for ett år siden, viser undersøkelse. Et stramt 2012-budsjett gir liten hjelp.

SLIK ER ØKONOMIEN NÅ

Howdan er økonomien nå, sammenlignet med for ett år siden?

Howdan har forbruket vært i år, i forhold til budsjett?

Hva viser prognosen for netto driftsresultat i år?

En undersøkelse Kommunal Rapport har gjort ute i Kommune-Norge, viser at halvparten av kommunene i år ligger an til å få et dårligere netto driftsresultat enn budsjettet.

56 prosent av økonomisjefene vurderer kommunens driftsøkonomi til å være dårligere nå enn for ett år siden. I bare 8 prosent av kommunene er det bedring.

To av tre budsjetter sprekker, viser rapportene per 31. august. Det er særlig innen pleie og omsorg og barnevern at kommunene ikke klarer å holde budsjettene, ifølge økonomisjefene.

- Urovekkende

Kommunalminister Liv Signe Navarsete synes tallene som økonomisjefene nå rapporterer, er urovekkende.

- Samtidig er det vanskelig å vite hva som ligger bak tallene, og hvordan de har prioritert i kommunene. Det er jo også slik at det ikke bare er viktig hva slags budsjett kommunen vedtar, men hva slags budsjett disiplin den har gjennom året, sier Navarsete til Kommunal Rapport.

- Det vi ofte ser, og som jeg vet fra egen erfaring som lokalpolitiker, er at enkeltvedtak summer seg opp gjennom året til å bli mye høyere enn det som er budsjettet. Mange kommuner må jobbe med budsjett disiplin

DISIPLIN

Det vi ofte ser er at enkeltvedtak summer seg opp gjennom året til å bli mye høyere enn det som er budsjettet

Liv Signe Navarsete (Sp), kommunalminister

FOTO: MAGNUS KNULTSEN BJØRKE

kommunesektoren får 3,75 milliarder kroner mer i frie inntekter neste år.

Hva blir veksten?

Nå blir det høyere skatteinntekter i år enn tidligere antatt, så den reelle økningen blir omtrent 1 milliard kroner lavere enn dette - fordi årets skattegevinst blir en engangsinntekt som ikke kommer igjen neste år.

Av veksten i frie inntekter går 305 millioner kroner til 150 kommuner som taper på innføringen av kommunal medfinansiering av samhandlingsreformen. 20 av disse kommunene stikker av med det aller meste av denne potten.

ner tjene på, hvorav 20 antakelig får halvparten av gevinsten.

Utgiftene vokser mer enn inntektene i 2012, konkluderer KS.

Most til de store

Det er de store kommunene som får den største veksten i neste års inntekter, viser analysen Kommunal Rapport har foretatt av tallene i statsbudsjettet.

De med over 10.000 innbyggere får en vekst i de frie inntektene som er større enn gjennomsnittet. Lavest vekst får kommunene under 2.000 innbyggere. Den viktigste forklaringen på dette, er at folkeveksten kommer i storbyene, mens det

HP strategi 2012-15

Driftsnivået og saldering 2012

- Rådmannens strategi for 2012: i stor grad videreføre driftsrammene fra 2011
- Terial II viser et økt negativt netto driftsresultat (oppr. neg 17 mill, revidert (forslag) neg. ca 30 mill.
- 2011 salderes ved bruk av fondsmidler – nivået kan derfor ikke videreføres til 2012
- Nye avtaler, statlige føringer og helårseffekt av tiltak medfører at tjenestene må "tas ned" til saldert nivå
- **Rådmannens tilnærming:**
  - **Enhetenes rammer justeres for enkelte avtalebaserte kostnader samt demografikostnader. I tillegg gjøres det et generelt kutt på enhetene for saldering**

HP strategi 2012-14

Driftsnivået og saldering 2013-15

- Prognoser viser en betydelig forverring i det økonomiske handlingsrommet fra 2013
- Utfordringene vil øke i perioden for 2015 – varige endringer absolutt nødvendig
- Prosess for å møte dette vil starte umiddelbart etter vedtak av Handlingsprogram 2012-15
- **Rådmannens tilnærming:**
  - Det er nødvendig å vurdere tjenestenes organisering, innhold, omfang og kvalitet. Prognosene tilsier en underbalanse på minimum 100 mill. kroner. Tiltak bør få effekt allerede tidlig i perioden

HP strategi 2012-15

Tilnærming til samhandlingsreformen

- Usikkerhet rundt finansieringen av reformen – foreløpige beregninger viser en underdekning
- Usikkerhet rundt organiseringen at tilbudene som kommunen skal etablere
- Gjennomføringen forutsetter god dialog med sykehuset
- Mer enn en helsereform – handler om mestring
- **Rådmannens tilnærming:**
  - **Samhandlingsreformen legger føringer for utviklingen av et vidt spekter av tjenester i kommunen.**

HP strategi 2012-14

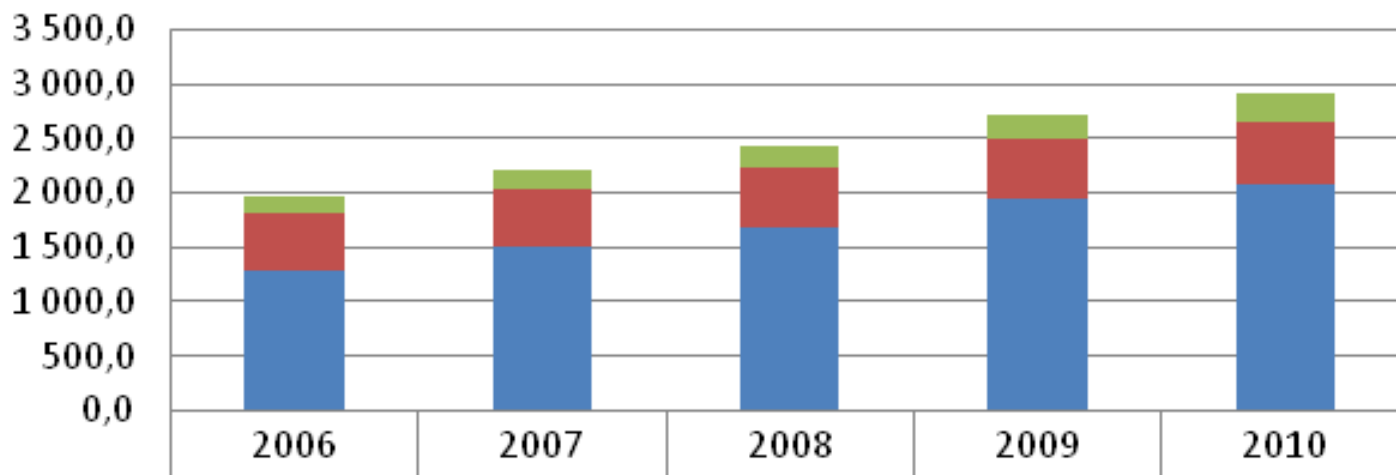
Investeringer og finansiering

- Store investeringer siste to perioder
- Nødvendig etterslep rettet opp – men fortsatt flere store prosjekter på prioriteringslisten
- Føringer fra bystyret:
  - Vekst i lånegjeld skal reduseres
  - Mål om å redusere nye låneopptak til nivå på avdrag
- **Rådmannens tilnærming:**
  - **Prioriteringer av investeringer skal gjøres etter en vurdering av prosjektets effektiviseringsgevinst i forhold til dagens driftsnivå – økonomisk lønnsom investering.**

HP strategi 2012-14

Utvikling lånegjeld (pr regnskap 2010)

- Kraftig vekst i lånegjeld fra 2006 til 2010
- Stigende lånegjeld innebærer stadig stigende rente- og avdragsutgifter – på bekostning av midler til andre formål.
- Høy risiko ift fremtidige renter og belastning på driften

HP strategi 2012-14

Finansiering og låneforvaltning

- Administrasjonen har økt fokus på finansiering og låneforvaltning
- Finansreglementet regulerer rådmannens fullmakter til å inngå rentebindinger og plasseringer
- Rentenivået vurderes som historisk lavt, men ingen vet hvor lenge det vil vare
- En økt rente på porteføljen innebærer stor risiko ift finansiering av kommunens tjenester
- **Rådmannens tilnærming:**
  - Rådmannen legger frem revidert finansreglement ett av de første møtene. Det er behov for forutsigbarhet rundt låneforvaltningen.

HP strategi 2012-14

Saldering og fremlegging av handlingsprogrammet

- Rådmannen og administrasjonen jobber mot saldering av perioden – hvert av årene må være i balanse (kommuneloven)
- Presenteres i felles **komitemøte 10. november kl. 12.00**
Budsjettsaken legges ut samme tid
- Dokumentet er Arendal kommunes samlede budsjett/handlingsprogram inkl. Eiendomsforetaket og Arendal Havn
- Etter at bystyret har vedtatt endelige rammer for enhetene i desember, vil det bli utarbeidet virksomhetsplaner i den enkelte enhet i tråd med bystyrets føringer og vedtak.
- En samlet oversikt over enhetenes virksomhetsplaner vil bli lagt frem som melding i februar møtene